

Pat Patfoort schrijft autobiografisch boek 'Ma komt zondag bij ons sterven. Euthanasie

“Konden we haar verplichten

KLEIT/ASSEBROEK – De laatste drie dagen van haar leven verbleef Joanna Englebert bij haar dochter in Maldegem-Kleit. Ze wilde sterven in het huis van haar dochter Pat Patfoort. Een zeer bewuste keuze van een vrouw die de kwaliteit van haar leven maar niks meer vond.

DOOR ANN VANNESTE

Over de laatste maanden en het uiteindelijke afscheid schreef haar dochter, Pat Patfoort een boek: 'Ma komt zondag bij ons sterven. Euthanasie en geweldloosheid'. Een intieme kijk in een zeer ingrijpende proces.

“Het laatste wat ze met veel smaak at, was een maatje. Eentje dat nog over was van de dag voordien”, glimlacht Pat. “Toen de dokters binnenkwamen riep ze zeer nadrukkelijk: ‘Ik ben niet van gedacht veranderd hoor!’ Het typeert haar vastberadenheid om uit het leven te stappen.”
“Dat idee was bijna een jaar eerder bij haar opgekomen en was hardnekkig blijven zinderen. Mijn zus Viviane en ik, de vier kleinkinderen en hun partners waren ons maar al te goed bewust dat het haar keuze was. Dat het haar vrije keuze was.”

Geweldloos?

Nochtans is Pat Patfoort al 40 jaar actief rond geweldloosheid, ondermeer in De Vuurbloem in Assebroek. Op de keeper beschouwt kun je euthanasie zien als een daad van geweld tegen jezelf. “Dat kun je zeker zo zien”, geeft Pat toe. “Daarom werd haar vraag, een smeekbede eigenlijk, telkens opnieuw afgevoerd en teruggekoppeld naar haar. Dat ze uiteindelijk op zo'n serene manier is gestorven, vrij van elke vorm van geweld, vind ik een mooi statement. Ik had een ongelooflijk dichte band met haar, ze is meegegaan op veel van mijn reizen. Als ze bij mij was, dan was het goed.”
“Maar op het eind van haar leven zag ze niet meer, ze kon niet meer uit bed, fysiek was ze op, ze was 91. Kun je haar dan verplichten om te blijven leven? Ze was nog volkomen helder in haar hoofd, tot op het laatst heeft ze haar eigen afscheid gestuurd. Zelfs het liedje dat gepeeld mocht worden had ze uitgekozen: 'It's a beautiful day'. Dat zegt toch veel.”

Scheiding

Joanna Englebert wordt in 1919 geboren in Brugge en huwt met Georges Patfoort als ze 27 is. Vader Patfoort had een bloemenbe-

Joanna Englebert de dag voordat ze vrijwillig uit het leven stapte. Bij haar zijn dochter Pat Patfoort en haar man Jean. (Foto AV)

drijf in de Hogeweg. Een bedrijf dat het koppel later overneemt. Maar als de zaken minder goed lopen, gaat Joanna les geven.

“Het leven was voor haar ondraaglijk geworden”

Ze was naar de universiteit geweest, voor die tijd toch uitzonderlijk voor een meisje. Ze geeft

eerst les in Kortrijk en Tiel en later in Brugge en Maldegem: Frans, Latijn en Grieks in het secundair. Als Joanna 50 is verlaat haar man haar voor een andere vrouw. Een gebeurtenis die ze emotioneel nooit te boven is gekomen. Het gezin, met twee dochters, was ondertussen in Kleit gaan wonen. Het huis waar Pat nu woont en ook het huis waar Joanna is komen sterven.

Val met zware gevolgen

Joanna gaat later in Middelkerke wonen, een plek waar ze zich thuis voelt. Ze is dan bijna 70 jaar. “Ik reed veel over en weer, zeker

als er iets aan de hand was sprong ik in de auto”, vertelt Pat. “Ze werd daar goed verzorgd en was daar gelukkig. Maar plots

“Dat laatste gesprek was intens, emotioneel maar zo mooi!”

wou ze daar weg, ik heb de preciese reden nooit geweten. We vonden een serviceflat, dicht bij ons,

in Maldegem maar ze is daar nooit gelukkig geweest. Ze had haar kat mee, de oorzaak van de problemen met het personeel. Maar mijn moeder kon de kat niet missen. Ze zei altijd: ‘Ik ben hier niet welkom’. Nochtans heeft de verantwoordelijke alles gedaan om het naar haar zin te maken.”

“Maar dan gebeurt het, 13 november 2009 valt ze en breekt haar dij. Ze wordt opgenomen in het ziekenhuis in Sijsele. Het is daar dat ze voor het eerst haar verlangen om te sterven uitspreekt. Wanneer de verpleegkundigen haar aanmoedigen om te revalideren, raakt ze alleen maar gefirriteerd. Ze verzet zich tegen de revalidatie.”
“Samen met mijn zus Viviane die in Brussel woont, beslissen we om haar in een Brussels rust- en verzorgingstehuis te plaatsen. Zo was ze dicht bij een van haar dochters. Mijn zus wou haar wat dichterbij hebben om nog goed voor haar te kunnen zorgen.”

Doodsverlangen

Haar doodsverlangen was niet verdwenen, maar ze wou wel nog genieten van kleine dingen. Maar in het Brussels verzorgingstehuis loopt het helemaal fout.

“Omdat ze niets meer kon doen, noch lezen, noch tv kijken, noch wandelen hadden we een speciale cd-speler gekocht die automatisch twee keer een uur klassieke muziek speelde. Maar tekens opnieuw moesten we vaststellen dat ze niet had kunnen luisteren. Het stopcontact was eruit gehaald, of men had de volumeknop te stil gezet.”

“Soms kon ze gewoon niet bij de telefoon, daar hadden we ook iets op gevonden door een knopje aan haar bed te installeren. Het verlangen om te sterven was bij haar alleen maar sterker geworden en ze heeft die vraag daar in Brussel meermaals gesteld. Het leven was voor haar ondraaglijk. Maar in Brussel wilden ze haar niet begeleid.”

Intiem gesprek

Haar dochters Pat en Viviane wisten nu dat ze haar einde moesten voorbereiden. Daar zijn maanden overgegaan, ironisch genoeg waren het vooral vakanties en agenda's die telkens roet in het eten gooiden.

“Ze wou haar vroegere huisarts uit Middelkerke, en we hebben nog een arts van LEIFlijn (LEIF staat voor Levensinformatie Forum, nvdr) erbij gehaald, omdat de huisarts jong is en geen ervaring had met euthanasie. We moesten agenda's samen leggen en uiteindelijk werden de drie laatste dagen van haar leven vastgelegd. Op vrijdag 1 oktober 2010 is ze hier met de ambulance toegekomen. Dolgelukkig was ze dat ze hier kon komen sterven. Echt dolgelukkig!”

“Iedereen die haar lief was, is komen afscheid nemen. Ik heb met haar op zaterdagavond, haar laatste avond, nog een heel mooi gesprek gehad. Ik heb haar kunnen

zeggen welke lieve moeder ze was. Zij vertelde hoeveel ze waardeerde wat we allemaal voor haar hadden gedaan deze dagen. Hoe ze inzag dat het echt zo niet meer verder kon, dat we echt niks meer hadden kunnen doen. Dat laatste gesprek was intens, emotioneel maar zo mooi! Ik was een diep gelukkig mens toen ik ging slapen.”

Sterven op zondag

Op 3 oktober 's morgens zat iedereen samen met Joanna rond de houtkachel. Het vuur knetterde en de kinderen, de kleinkinderen voelden zich opgenomen in een magisch moment. Het was zondag.

“Ze zat in haar rolstoel en maakte grapjes, we lachten veel. Ze wou geen tranen zien. Wilde niet emotioneel worden, daar had ze zich van afgeschermd. Ze liet dat niet meer toe. We zaten in een cocon, buiten bestond niet. Daarna wou ze in haar bed gaan liggen. Het laatste halfuur heb ik nog accordeon gespeeld, een zacht rustig maar opgewekte melodie.”

Toen de artsen binnenkwamen, riep ze: “ik ben niet van gedacht veranderd!”

“Toen de artsen binnenkwamen, voelden ze die de speciale sfeer. Maar zij riep: ik ben niet van gedacht veranderd! We hebben elk nog kort gedag gezegd. Ik besefte toen dat ik mijn laatste woorden aan haar niet had voorbereid. Ik had zoveel georganiseerd maar daar had ik niet aan gedacht. Ik denk dat ik toen beter iets anders had gezegd.”

Innerlijke strijd

“Ze wou niet dat we bij de levensbeëindigende prik daar waren. Ze is gestorven in vrede. Twee dagen mocht ik haar nog bij mij hebben. Samen met mijn man Jean hebben we haar op die manier helemaal kunnen laten gaan. Ze is, zoals we haar beloofd hadden, hier in Kleit begraven onder de treurwilg.”
De strijd die Pat zelf gevoerd heeft, was een voortdurend afvragen of ze wel genoeg deed. “Maar ik weet dat ik niet meer kon doen. Ze was daar ook heel dankbaar voor, voor alles wat haar kinderen en kleinkinderen hebben gedaan”, besluit de auteur van 'Ma komt zondag bij ons sterven'.

• Het boek 'Ma komt zondag bij ons sterven. Euthanasie en geweldloosheid' is uitgegeven bij Garant, info@garant.be, kost 29 euro en is te koop in de Brugse boekhandels. Meer informatie over LEIFlijn op 078 15 11 55 of www.leif.be. Algemene info op www.delaatstereis.be.

Pat Patfoort in de veranda waar haar moeder is gestorven: “Dit was haar lievelingssofa”. (Foto AV)

en geweldloosheid' over euthanasie van haar moeder

om te blijven leven?”